

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Miloslava Výborného a soudců Mgr. Davida Hipšra a JUDr. Petra Mikeše, Ph.D., v právní věci žalobkyně: **M. K.**, zast. Mgr. Petrem Miketou, advokátem, se sídlem Jaklovecká 1249/18, Ostrava, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, se sídlem Na Poříčním právu 376/1, Praha 2, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 2. 10. 2017, čj. MPSV-2017/202267-923, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 3. 1. 2018, čj. 19 Ad 46/2017-41,

takto:

I. Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 3. 1. 2018, čj. 19 Ad 46/2017-41, **se** ve výroku II. **ruší** a věc **se** v tomto rozsahu **vrací** Krajskému soudu v Ostravě k dalšímu řízení.

II. Ustanovenému zástupci žalobkyně Mgr. Petru Miketovi, advokátovi, **se přiznává** odměna a náhrada hotových výdajů ve výši **3 146 Kč**, která mu bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 30 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Předmětem správního řízení bylo přiznání dávky pomoci v hmotné nouzi – doplatku na bydlení. Žalovaný shora specifikovaným rozhodnutím zamítl odvolání proti rozhodnutí Úřadu práce České republiky – krajské pobočky v Ostravě, kterým nebyl žalobkyni přiznán doplatek na bydlení, a odvoláním napadené rozhodnutí potvrdil.

[2] Žalobkyně napadla rozhodnutí žalovaného žalobou, kterou spojila s žádostí o osvobození od soudních poplatků a s návrhem na ustanovení zástupce. Krajský soud I. výrokem v záhlaví uvedeného usnesení přiznal žalobkyni plné osvobození od soudních

poplatků a II. výrokem téhož usnesení zamítl návrh žalobkyně na ustanovení zástupce z řad advokátů. V odůvodnění krajský soud uvedl, že z obsahu žaloby je zjevné, že se žalobkyně orientuje v právních předpisech, zná svá práva a také je uplatňuje. Žaloba je dostatečně odborně napsána, je vnitřně systematizována a obsahuje veškeré podstatné formální i materiální náležitosti. Krajský soud také přihlédl k tomu, že žalobkyně v obdobných věcech průběžně podává žaloby, neměl proto pochybnosti o znalostech žalobkyně.

II. Kasační stížnost

[3] Proti usnesení krajského soudu podala žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) kasační stížnost.

[4] Stěžovatelka zpochybnila závěr krajského soudu, podle kterého je schopna dostatečné orientace v právních záležitostech způsobem potřebným pro ochranu svých zájmů. Stěžovatelce pro její majetkové poměry a složitou sociální situaci často pomáhají advokáti, kteří tuto činnost vykonávají zdarma. Pouze ze stěžovatelčina podání nelze učinit jednoznačný úsudek o tom, zda je sama schopna účinně uplatňovat své oprávněné zájmy, její vyjádření je potřeba hodnotit komplexněji, než jak to učinil krajský soud. Stěžovatelka připomněla, že v minulosti byla opakovaně posuzována její svéprávnost, přičemž závěry posudků prokázaly, že není zcela zdravá, byť zatím nebyla omezena ve svéprávnosti. Na podporu tohoto tvrzení předložila znalecký posudek z oboru psychiatrie. Stěžovatelka uzavřela, že ustanovení zástupce pro ni nemusí v konečném důsledku znamenat úspěch ve věci, nicméně bez právní pomoci není schopna uvést skutečnosti, které mohou být pro rozhodnutí významné.

[5] Stěžovatelka navrhla, aby Nejvyšší správní soud II. výrok usnesení krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[6] Nejvyšší správní soud nenalezl žádné formální vady či překážky projednatelnosti kasační stížnosti, a proto přezkoumal jí napadené usnesení krajského soudu v rozsahu a v rámci kasační stížností uplatněných důvodů, zkoumaje přitom, zda napadené rozhodnutí či jemu předcházející řízení netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti [§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.]. Co do posouzení merita kasační stížnosti vyšel z úvah vyjádřených Nejvyšším správním soudem v podobné stěžovatelčině věci rozsudkem ze dne 4. 1. 2018, čj. 2 As 327/2017-82.

[7] Podle § 35 odst. 9 s. ř. s. lze účastníku řízení ustanovit zástupce tehdy, jestliže jsou kumulativně splněny dvě podmínky: 1) jde o účastníka, u něhož jsou dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, a 2) jestliže je to nezbytně třeba k ochraně jeho zájmů. K naplnění druhé zákonné podmínky pro ustanovení zástupce pak Nejvyšší správní soud konstatoval: *„Advokát bude ustanoven zástupcem účastníka k ochraně jeho zájmů tehdy, jde-li o věc po stránce skutkové nebo právní složitou, a jestliže potřeba ochrany práv účastníka v soudním řízení vyjde najevo, např. z nekvalifikovaných podání účastníka, jímž se na soud obrací apod. Vzhledem k tomu, že největší nároky po odborné stránce klade na účastníka řízení formulování samotného návrhu (žaloby), navíc v poměrně krátkém časovém úseku, je právě obsahová a formální úroveň sepsané žaloby kritériem pro závěr soudu o potřebě*

ochrany práv účastníka.“ (srov. rozsudek NSS ze dne 27. 5. 2004, čj. 4 As 21/2004-64, ze dne 18. 1. 2006, čj. 4 Azs 390/2005-98, nebo ze dne 4. 12. 2013, čj. 1 As 117/2013-17). Soud při rozhodování o žádosti o ustanovení zástupce zvažuje, nakolik je stěžovatel sám způsobilý před soudem hájit svá práva či zájmy. Přitom přihlíží k charakteru projednávané věci, k osobnostním poměrům stěžovatele a k úrovni žaloby, případně dalších podání, z nichž lze dovodit úroveň povědomí účastníka řízení o jeho právech v soudním řízení (srov. rozsudek NSS ze dne 21. 5. 2015, čj. 7 As 84/2015-14, nebo ze dne 30. 11. 2016, čj. 6 As 206/2016-31).

[8] V napadeném usnesení dospěl krajský soud k závěru, že není splněna druhá podmínka nezbytnosti právního zastoupení. Nejvyšší správní soud má však za to, že v tomto konkrétním případě není najisto postaveno, že stěžovatelka je schopna v řízení o žalobě proti napadenému rozhodnutí svá práva samostatně a kvalifikovaně bránit. Stěžovatelka sice podala ke krajskému soudu poměrně obsáhlou žalobu, neuvedla však žádné žalobní body, z nichž by bylo patrné, z jakých důvodů považuje napadené rozhodnutí za nezákonné nebo nicotné [srov. § 71 odst. 1 písm. d) s. ř. s.]. Napadené rozhodnutí se týká přezkumu nepřiznání dávky pomoci v hmotné nouzi – doplatku na bydlení. K nepřiznání doplatku na bydlení došlo z důvodu ukončení platnosti nájemní smlouvy. Trvání nájemního vztahu však stěžovatelka dokládala potvrzením ze dne 23. 11. 2016, které žalovaný nezohlednil, neboť z další spisové dokumentace mělo vyplývat ukončení nájemního vztahu. Proti těmto závěrům stěžovatelka v žalobě nebrojila, pouze uvedla, že předložila potvrzení, které její nájemní vztah dokládá. Jinou argumentaci směřující vůči nezohlednění potvrzení či jiným závěrům v napadeném rozhodnutí žaloba neobsahuje, neboť ve zbylé části stěžovatelka pouze shrnuje své sociální potíže a obtížnou majetkovou situaci. Žalobu tak nelze považovat za dostatečně kvalifikovanou, obsahující nezbytné materiální náležitosti, aby mohla být projednatelná. Rovněž složitost posuzované věci není marginální. Krajský soud neodůvodnil, podle jakých kritérií složitost případu posuzoval a jak dospěl ke svému závěru. Nejvyšší správní soud konstatuje, že z napadeného rozhodnutí nelze na jednoduchost věci usuzovat. Po právní stránce se jedná o případ aplikace norem občanského práva s výkladem smluvních ujednání nájemní smlouvy ve spojitosti s právem veřejným (otázka zániku či trvání nájemního vztahu a vliv na dávku pomoci v hmotné nouzi). Jedná se proto o komplikovanější právní problém (bez ohledu na to, zda se skutečně vede občanskoprávní řízení o vyklizení předmětného nájemního bytu), k jehož řešení je nezbytné aplikovat více právních předpisů, a stěžovatelka svým podáním neprokázala, že by byla schopna takto komplexního právního uvažování. Současně se nejeví pravděpodobným, že by dokázala uvést skutkové okolnosti, které jsou pro právní posouzení rozhodné.

[9] K dalším úvahám krajského soudu Nejvyšší správní soud uvádí, že průběžné podávání žalob téhož účastníka samo o sobě není relevantní pro závěr o tom, zda je ustanovení zástupce nezbytně třeba k ochraně práv účastníka řízení. Tuto okolnost by vzhledem k judikatuře Nejvyššího správního soudu bylo možné zohlednit například v řízení, ve kterém by účastník uplatňoval svá práva svévolně, resp. kdy by bylo možno bez pochybností konstatovat, že mu nejde o vyřešení věci, ale usiluje pouze o vedení jakýchkoli soudních řízení bez zřetelného důvodného zájmu na jejich výsledku (srov. rozsudek NSS ze dne 3. 3. 2016, čj. 10 As 7/2016-17). V posuzované věci však nelze bez pochybností přijmout závěr, že rozhodnutí o doplatku na bydlení pro stěžovatelku není nijak podstatné a spor vede bez racionálního zájmu o jeho výsledek. I pokud by krajský soud správně posoudil svévoli účastníka při vedení početné skupiny jiných sporů, je nutno v každé věci zvlášť posuzovat, zda je tento znak naplněn, nelze ho automaticky předjímat.

Z napadeného usnesení krajského soudu nelze kupříkladu ani dovodit, že by samotný počet sporů vedených stěžovatelkou znamenal, že se kvalita jejích podání zvyšuje, resp. že v čase získala nezbytnou erudici pro to, aby byla schopna svá práva efektivně hájit (krajský soud pouze obecně bez bližšího odůvodnění uvedl, že nemá pochybnosti o znalostech stěžovatelky v dané problematice). Na závěr napadeného usnesení odkázal krajský soud na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 9. 2015, čj. 1 As 197/2015-19, ve kterém byla kasační stížnost stěžovatelky proti neustanovení zástupce z řad advokátů zamítnuta. Závěr tohoto rozsudku nelze zobecňovat. Stěžovatelka podala několik kasačních stížností proti usnesením krajského soudu, kterými jí nebyl zástupce ustanoven, avšak s rozdílným výsledkem, neboť Nejvyšší správní soud vždy posuzoval konkrétní okolnosti případu včetně kvality podané žaloby.

[10] Nejvyšší správní soud shrnuje, že lze stěží nalézt jakýkoliv žalobní bod, jímž by stěžovatelka konkrétním způsobem zpochybňovala závěr napadeného rozhodnutí. Rovněž složitost věci není nízká a odkaz krajského soudu na jiná řízení je nedostatečný. Ve světle těchto zjištění tak nemůže obstát názor, podle něhož je žaloba po obsahové stránce dostatečná a stěžovatelka je schopna orientovat se v právních předpisech. Lze uzavřít, že způsob, jakým krajský soud odůvodnil výrok napadeného usnesení o zamítnutí návrhu stěžovatelky na ustanovení zástupce, je výsledkem nesprávného právního posouzení [§ 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.]. Nejvyšší správní soud se nezabýval zhoršeným psychickým zdravím stěžovatelky ani neprovedl důkaz znaleckým posudkem, neboť pro posouzení nezbytnosti právního zastoupení postačovaly výše uvedené důvody.

IV. Závěr a náklady řízení

[11] Krajský soud podle Nejvyššího správního soudu posoudil splnění podmínky uvedené v § 35 odst. 9 s. ř. s., tj. nezbytnost zastoupení stěžovatelky v řízení o žalobě, nesprávně. Nejvyšší správní soud proto napadené usnesení v rozsahu jeho II. výroku zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1 věta první s. ř. s.). V něm bude krajský soud vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku (§ 110 odst. 4 s. ř. s.) a znovu posoudí důvodnost stěžovatelčina návrhu na ustanovení zástupce pro řízení o žalobě. Ustanovení Mgr. Petra Mikety zástupcem stěžovatelky usnesením Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 3. 2018, čj. 8 As 20/2018-23, bylo výslovně omezeno pouze na řízení o podané kasační stížnosti, pročež zástupčí oprávnění tohoto advokáta končí právní mocí tohoto rozsudku. V rozhodnutí o věci samé rozhodne i o náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

[12] Podle § 7 a § 9 odst. 2 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), s přihlédnutím k § 11 odst. 1 písm. b) a d) citované vyhlášky, náleží ustanovenému zástupci odměna za dva úkony právní služby (převzetí věci a doplnění kasační stížnosti) po 1 000 Kč. Podle ustanovení § 13 odst. 3 advokátního tarifu mu náleží i náhrada hotových výdajů za tyto dva úkony po 300 Kč. Částka odměny za zastupování a náhrady hotových výdajů tak činí 2 600 Kč. Nejvyšší správní soud ověřil, že zástupce stěžovatelky je plátcem DPH, proto se odměna a náhrada hotových výdajů zvyšuje o 21 % sazbu této daně. Celkem má zástupce stěžovatelky právo na 3 146 Kč. Tato částka bude zástupci stěžovatelky vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 30 dnů ode dne právní moci tohoto rozhodnutí.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně 6. června 2018

JUDr. Miloslav Výborný
předseda senátu